

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความแตกต่างทางค่านิยมของชาวนาในเขตนอกและนอกเขตโครงการชลประทาน ศึกษาความแตกต่างระหว่างค่านิยมวิถีปฏิบัติ และค่านิยมจุดหมายปลายทาง คือกลุ่มหนึ่งเป็นชาวนาที่อาศัยอยู่ในเขตชลประทาน" กับอีกกลุ่มหนึ่ง เป็นชาวนาที่อาศัยอยู่ใน"นอกเขตชลประทาน"

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาทำการศึกษาเฉพาะเกษตรกรที่มีพื้นที่นาได้รับน้ำ จากโครงการชลประทานจำนวน 2 หมู่บ้าน

1. บ้านคินคำ อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. บ้านไคร่นุ่น อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ทั้ง 2 หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตโครงการชลประทาน มีระบบชลประทานที่เข้าถึงหมู่บ้าน มีการทำนาแบบก้าวหน้า คือสามารถทำนาได้ทั้งนาปีและนาปรังตลอดจนการเพาะปลูกพืชอื่น ๆ มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างแพร่หลาย

สำหรับเกษตรกรนอกเขตโครงการชลประทาน ที่คัดเลือกเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างทางด้านค่านิยม จำนวน 2 หมู่บ้าน

1. บ้านหนองหญ้ามา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคาม
2. บ้านกุตุรง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

ทั้ง 2 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่ระบบชลประทานยังไม่ถึงการทำนาอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก สภาพการเพาะปลูก โดยทั่วไปมีลักษณะตรงข้ามกับ 2 หมู่บ้านแรก

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นตัวอย่างหัวหน้าครัวเรือน เกษตรกรในหมู่บ้านในเขตและนอกเขตชลประทาน จำนวน 60 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 397 ครัวเรือน ใน 2 หมู่บ้าน ในเขตโครงการชลประทานและ 44 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 293 ครัวเรือน ในหมู่บ้านนอกเขตโครงการชลประทาน

การคัดเลือกหมู่บ้านอาศัยการเลือกแบบวิธี Cluster Sampling ทั้งนี้เนื่องจากว่า ถ้าศึกษาประชากรในหมู่บ้าน ในเขตและนอกเขตชลประทาน ก็จะเป็นการสิ้นเปลืองด้านเวลา งบประมาณ และไม่สะดวกต่อการปฏิบัติงาน ฉะนั้นจึงเลือกเอาเพียง หมู่บ้านนอกเขตชลประทาน 2 หมู่บ้านและนอกเขตโครงการชลประทาน 2 หมู่บ้าน โดยหมู่บ้านในเขตชลประทาน 2 หมู่บ้าน โดยหมู่บ้านในเขตชลประทาน 2 หมู่บ้านที่คัดเลือกมาทำการศึกษาค้างนี้คือบ้านดินคำ,บ้านไคร่นุ่น และหมู่บ้านนอกเขตโครงการชลประทาน 2 หมู่บ้าน คือบ้านกุดสร้าง, บ้านหนองหญ้ามา

ในการศึกษาได้เลือกศึกษาชานาซึ่งอาศัยในเขตโครงการชลประทาน คือ บ้านดินคำ ตำบลแก้ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 250 ครัวเรือน จำนวนครัวเรือนที่ทำการศึกษา 38 ครัวเรือน บ้านไคร่นุ่น ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 147 ครัวเรือนจำนวนครัวเรือนที่ทำการศึกษา 22 ครัวเรือน

ส่วนชานาซึ่งอาศัยอยู่นอกเขตโครงการชลประทานคือบ้านกุดสร้าง ตำบลกุดสร้าง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 150 ครัวเรือนจำนวนครัวเรือนที่ทำการศึกษา 23 ครัวเรือน บ้านหนองหญ้ามา ตำบลหนองเหล็ก อำเภอกุสุม จังหวัดมหาสารคาม จำนวนของครัวเรือนทั้งหมด 143 ครัวเรือนจำนวนครัวเรือนที่ทำการศึกษาจำนวน 21 ครัวเรือน

เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงานและประหยัดงบประมาณในการทำการศึกษาค้างนี้ จึงทำการสุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านเพื่อทำการศึกษาเพียงร้อยละ 15 ของประชากรในแต่ละหมู่บ้าน โดยอาศัยการสุ่มตัวอย่างแบบ Purposive Sampling คือการคัดเลือกตัวแทนชานาหมู่บ้านในเขตและหมู่บ้านนอกเขตโครงการชลประทานเน้นประชากรเป้าหมาย ที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือผลของการศึกษาปรากฏดังนี้

1. ลักษณะทั่วไป ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ, อายุ, ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ, สถานภาพการสมรส, ศาสนา, จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและจำนวนพื้นที่นา มีดังต่อไปนี้

1.1 เพศ ชานาที่อาศัยอยู่นอกเขตโครงการชลประทาน มีจำนวนเพศชายมากกว่าชานาที่อาศัยอยู่ในเขตโครงการชลประทาน คือร้อยละ 77.1 และ 47.2 ตามลำดับ

1.2 ชานาที่อาศัยอยู่นอกเขตโครงการชลประทาน มีจำนวนอายุ (ในกลุ่มอายุมาก) มากกว่าชานาที่อาศัยอยู่ในเขตโครงการชลประทาน คือร้อยละ 47.9 และ 44.4 ตามลำดับ

1.3 ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ ชานาที่อาศัยอยู่ในเขตโครงการชลประทาน

ส่วนใหญ่จบ ป.4 มากกว่าชาวนาที่อาศัยอยู่นอกเขตโครงการชลประทาน คือร้อยละ 94.4 และ 87.7 ตามลำดับ

1.4 ศาสนา ไม่พบความแตกต่างกันระหว่างชาวนาที่อาศัยอยู่นอกเขตโครงการชลประทานกับชาวนาที่อาศัยอยู่ในเขตโครงการชลประทาน คือ ต่างกันนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 100 เท่านั้น

1.5 สถานภาพการสมรส ชาวนาที่อาศัยอยู่นอกเขตโครงการชลประทาน แต่งงานแล้วมากกว่าชาวนาที่อาศัยอยู่ในเขตโครงการชลประทาน คือร้อยละ 97.9 และ 97.2 ตามลำดับ

1.6 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ชาวนาที่อาศัยอยู่นอกเขตโครงการชลประทาน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (ในกลุ่มที่มีสมาชิกมาก) มากกว่าชาวนาที่อาศัยอยู่ในเขตโครงการชลประทาน คือร้อยละ 77.1 และ 66.7 ตามลำดับ

1.7 จำนวนพื้นที่นา ชาวนาที่อาศัยอยู่นอกเขตโครงการชลประทานมีจำนวนพื้นที่นา (ในกลุ่มผู้มีพื้นที่นามาก) มากกว่าชาวนาที่อาศัยอยู่ในเขตโครงการชลประทาน คือร้อยละ 77.1 และ 52.8 ตามลำดับ

2. การจัดทำค้ำค่านิยมวิถีปฏิบัติ และค่านิยมจุดหมายปลายทางของชาวนา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือในการจัดทำค้ำค่านิยมขึ้นมา 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 ค้ำค่านิยมวิถีปฏิบัติ มีจำนวน 11 ค้ำค่านิยม ดังนี้

1. การเป็นตัวของตัวเอง
2. การปรับตัวเข้ากับจังหวะและสิ่งแวดล้อม
3. การพึ่งพาอาศัยกัน
4. การรักษาหน้าใจกัน
5. การให้อภัย
6. ความกตัญญูรู้คุณ
7. ความอ่อนน้อมเชื่อฟัง
8. ความซื่อสัตย์
9. ความรับผิดชอบ

10. ความสนุกสนานร่าเริง
11. ความมีน้ำใจเมตตาอารี

และอีกชุดเป็นค่านิยมจุดหมายปลายทาง จำนวน 10 ค่านิยม ดังนี้

1. การช่วยเหลือผู้อื่น
2. การมีชีวิตที่สบายพอสมควร
3. การมีหลักธรรมและศาสนาเป็นที่พึ่ง
4. ความภาคภูมิใจในตัวเอง
5. ความมั่นคงของประเทศชาติ
6. ความรักอิสระเสรี
7. ความสงบสุขทางใจ
8. ความเสมอภาค
9. ความสุขในชีวิตครอบครัว
10. โลกที่มีสันติสุข

จากการใช้เครื่องมือดังกล่าว วัดระดับการให้ความสำคัญของค่านิยมวิถีปฏิบัติ และค่านิยมจุดหมายปลายทาง ปรากฏผลดังต่อไปนี้

2.1 ค่านิยมวิถีปฏิบัติ ชาวณาที่อาศัยอยู่ในเขตโครงการชลประทาน และชาวณาที่อาศัยอยู่นอกเขตโครงการชลประทาน ให้ความสำคัญต่อค่านิยมวิถีปฏิบัติ ในการจัดลำดับต่างกันถึง 8 ค่านิยม คือความกตัญญูรู้คุณ, การพึ่งพาอาศัยกัน, การให้อภัย, ความมีน้ำใจเมตตาอารี, การรักษาน้ำใจกัน, ความรับผิดชอบ, การเป็นตัวของตัวเอง และการปรับตัวเข้ากับจังหวะและสิ่งแวดล้อม มีเพียง 3 ค่านิยมเท่านั้นที่ชาวณาทั้งสองกลุ่มดังกล่าว ให้ความสำคัญในลำดับเดียวกัน คือ ค่านิยมความซื่อสัตย์, ความอ่อนน้อมเชื่อฟัง และความสนุกสนานร่าเริง ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่า ผลของการศึกษาได้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ มีความแตกต่างกัน

2.2 ค่านิยมจุดหมายปลายทาง ชาวณาที่อาศัยอยู่ในเขตโครงการชลประทานและชาวณาที่อาศัยอยู่นอกเขตโครงการชลประทาน ให้ความสำคัญต่อค่านิยมจุดหมายปลายทางในการจัดลำดับความแตกต่างกันจำนวน 6 ค่านิยมดังนี้คือ ความมั่นคงของประเทศชาติ, การมีหลักธรรม

และศาสนาเป็นที่พึ่ง, ความสุขในชีวิตครอบครัว, การช่วยเหลือผู้อื่น, ความรักอิสระเสรี และ ความภาคภูมิใจในตัวเอง และมี 4 ค่านิยมที่ชาวนาทิงสองกลุ่มตั้งกล่าว ให้ความสำคัญไว้ในลำดับ เดียวกัน คือค่านิยมการมีชีวิตที่สบายพอสมควร, ความสงบสุขทางใจ, ความเสมอภาค และโลกที่มีสันติสุข ความแตกต่างกันของการจัดลำดับค่านิยมจุดหมายปลายทางนี้แม้จะไม่มากนัก แต่ก็ยังนับ ได้ว่า ผลของการศึกษาครั้งนี้ สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ข้าพเจ้าได้ทำการทดสอบค่านิยมทั้ง 2 ชนิด ด้วยเครื่องมือทดสอบ ค่านิยมที่ได้คัดแปลงจากวิธีของโรคิช เพื่อให้เหมาะสมกับการศึกษาครั้งนี้

เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น ได้ทำการทดสอบทางสถิติโดยใช้วิธี T-Test มาทำการ ทดสอบ เพื่อหาความแตกต่างทางค่านิยมวิถีปฏิบัติและค่านิยมจุดหมายปลายทาง

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ค่านิยมวิถีปฏิบัติ ผลปรากฏว่ามีอยู่ 6 ค่านิยม ที่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ได้แก่ ค่านิยมการเป็นตัวของตัวเอง การให้ภัย ความกตัญญูรู้คุณ ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจเมตตาอารี โดยใช้ระดับค่า $T = .05$ (1.645) เป็นมาตรฐาน (อธิบายไว้ตอนท้ายของบทที่ 3)

ส่วนอีก 5 ค่านิยม ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติได้แก่ ค่านิยมการพึ่งพาอาศัยกัน การรักษาน้ำใจกัน ความอ่อนน้อมเชื่อฟัง ความซื่อสัตย์ และความสนุกสนานร่าเริง

2. ค่านิยมจุดหมายปลายทาง ผลปรากฏว่ามีอยู่เพียง 3 ค่านิยม ที่มีความแตกต่างกัน ทางสถิติได้แก่ ค่านิยมการช่วยเหลือผู้อื่น การมีหลักธรรมและศาสนาเป็นที่พึ่ง ความภาคภูมิใจในตัวเอง โดยใช้ระดับค่า $T = .05$ (1.645) เป็นมาตรฐาน (อธิบายไว้ตอนท้ายบทที่ 3)

ส่วนค่านิยมที่ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ คือ ค่านิยมการมีชีวิตที่สบายพอสมควร ความมั่นคงของประเทศชาติ ความเสมอภาค ความสุขในชีวิตครอบครัว โลกที่มีสันติสุข (อธิบายไว้ ตอนท้ายบทที่ 3)

เมื่อนำค่านิยมทั้ง 2 ชนิด มาทำการศึกษาโดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ด้วยการมีส่วนร่วม โดยนำค่านิยมที่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 2 ชนิด มาทำการศึกษาเกี่ยวกับชาวนาที่อยู่ในเขตและนอกเขต โครงการชลประทาน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ค่านิยมวิถีปฏิบัติของหมู่บ้านในเขตชลประทาน (บ้านคินคำและบ้านไคร่นุ่น)
2. ค่านิยมวิถีปฏิบัติของหมู่บ้านนอกเขตชลประทาน (บ้านกุครึ่งและบ้านหนองหญ้ามา)

ค่านิยมการเป็นตัวของตัวเอง

แต่ก่อนลักษณะนี้ไม่ค่อยมี เพราะต้องรับฟังความคิดเห็นจากผู้อาวุโสกว่า จึงทำให้การตัดสินใจส่วนใหญ่อยู่ในดุลยพินิจของผู้อาวุโส ก็มีความเป็นส่วนตัวมากเกินไป นิยมทำงานแบบกันเองมากกว่าแบบทางการ จนงานเสียเพราะเห็นแก่หน้ากัน หรือเกรงใจกันโดยผู้น้อยต้องเกรงใจผู้ใหญ่ ถ้ามากเกินไปจะเป็นการค้ำใจถึงบุคคลมากกว่าอุดมการณ์ อาจจะทำให้งานเสียได้ ในปัจจุบันชาวนาเริ่มแสดงความคิดเห็นส่วนตัวมากขึ้น เพื่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นำมาซึ่งการพัฒนาหมู่บ้าน และการมีโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าทำให้ลักษณะเป็นตัวของตัวเองมั่นคงมากกว่าเดิม กล่าวคือมีความแน่ใจว่าถ้าเรานำน้ำใช้ตลอดทั้งปี การที่เราจะทำอะไรต้องประสบความสำเร็จ ถ้าเราตั้งใจจะทำโดยที่เราเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับ ส่วนชาวนานอกเขตชลประทานอาศัยการพึ่งพาตนเองมาก เพราะยังอยู่ในเขตพัฒนาทางการเกษตรล่าช้า อาศัยแต่เพียงน้ำฝนอย่างเดียวในการประกอบอาชีพ เพราะฉะนั้นความเชื่อมั่นในตัวเองจึงมีมาก ลักษณะการประกอบอาชีพก็ยังยึดมั่นในหลักการเก่า ๆ ไม่มีการคิดเปลี่ยนแปลงแก้ไข ตัวอย่างเช่น ปลูกอะไรก็ปลูกอย่างเดียว กรณีการปลูกมันสำปะหลัง ถ้าผลผลิตไม่ดี ราคาตก แทนที่ปีหน้าจะเลิกปลูก กลับไม่เป็นเช่นนั้น ก็ยังคงปลูกแต่มันสำปะหลังเหมือนเดิม เพราะมีความเชื่อว่าจะต้องมีหนึ่งปีใดที่ราคามันจะสูงขึ้น

ชาวนาในเขตชลประทานให้ความสำคัญกับค่านิยมนี้ต่างกับชาวนานอกเขตชลประทาน ทั้งนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการชลประทานมีผลต่อความแตกต่างนี้

ค่านิยมการปรับตัวเข้ากับจังหวัดและสิ่งแวดล้อม

แต่ก่อนชาวนายังไม่มีการปรับตัวเข้ากับจังหวัดและสิ่งแวดล้อม เพราะไม่มีผลประโยชน์พอมีโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าเข้าไป มีผลทำให้เกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้น ชาวนารู้จักปรับตัว รู้จักนำเทคนิคและวิชาการทางด้าน การเกษตรมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้มากขึ้นจะมีผลทำให้รายได้ต่อครอบครัวสูงขึ้น ฐานะความเป็นอยู่ในหมู่บ้านมีการพัฒนาสูงขึ้น

ส่วนชาวนานอกเขตชลประทาน สภาพความเป็นอยู่ของชาวนาในเขตนี้เหมือนเดิม สาเหตุเพราะไม่มีน้ำ, ไม่มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาชีพให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้น

ชาวนาจึงช่วยเหลือตนเองโดยการสูบน้ำจากห้วยใกล้ ๆ มาใช้ทำนา แต่ถ้าที่นาของใครอยู่ไกลจากห้วย, หนอง, บึง ก็หมดโอกาสที่จะทำนา ในปัจจุบันนี้หมู่บ้านทั้ง 2 แห่ง ก็ยังคงมีวิถีการดำรงชีวิตเหมือนเดิม เพียงแต่พยายามช่วยตัวเองให้มากกว่าเดิม

ชาวนาในเขตชลประทานให้ความสำคัญกับค่านิยมนี้ต่างกับชาวนานอกเขตชลประทาน ทั้งนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากชลประทานมีผลต่อความแตกต่างนี้

การให้อภัย

ชาวนาให้ความสำคัญกับค่านิยมนี้น้อย เพราะมีโครงการสูบน้ำสามารถส่งน้ำไปตามไร่นาของเกษตรกรแต่ละคนได้ ทำให้การเพาะปลูกมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นก็มีเครื่องมือเครื่องใช้ทันสมัย, มีคุณภาพ ดังนั้นลักษณะของการให้อภัยจึงไม่ค่อยจะมี เพราะมีการลักขโมยของกันมาก เพราะฉะนั้นถ้าให้อภัยบ่อย ๆ จะทำให้จิตใจขโมยของอีกดังนั้นจึงต้องให้ตำรวจมาช่วยจัดการ

ส่วนชาวนานอกเขตชลประทาน สภาพความเป็นอยู่การประกอบอาชีพเหมือนเดิมคืออาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ชีวิตความเป็นอยู่อยู่กันอย่างพื้ ๆ น้อย ๆ ถ้าทำผิดก็ตกเดือนให้อภัยไม่ถึงโทษโกรธเคือง ชาวบ้านทุกคนมีความรักความสามัคคีกลมเกลียวกัน

ชาวนาในเขตชลประทานให้ความสำคัญกับค่านิยมนี้ต่างกับชาวนานอกเขตชลประทาน ทั้งนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการชลประทานมีผลต่อความแตกต่างนี้

ความกตัญญูรู้คุณ

ชาวนาทั้ง 2 เขต ให้ความสำคัญไว้เป็นอันดับ 1

สำหรับค่านิยมนี้ชาวนาในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทานให้ความสำคัญพอ ๆ กัน การมีชลประทานเข้าไป ไม่มีผลต่อการให้ความสำคัญกับค่านิยมความกตัญญูรู้คุณ

ค่านิยมความรับผิดชอบ

พฤติกรรมที่ชาวนาในเขตชลประทานแสดงออกในอดีตส่วนมากเป็นการรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม การรับผิดชอบในการประกอบอาชีพ เกิดขึ้นมาเมื่อมีการชลประทาน เช่นถ้าฤดูทำนาก็ทำ ถ้าทำเสร็จก็ว่างงานจะอยู่เฉย ๆ เพราะไม่มีงานทำ แต่เมื่อมีโครงการสูบน้ำด้วย

ไฟฟ้ามีคลองส่งน้ำการประกอบอาชีพในการทำนาทำได้ถึงปีละ 2 ครั้ง ปลูกผักได้ตลอดปี ชาวนาจึงหาเวลาว่างยาก ดังนั้นความรับผิดชอบก็มีมากขึ้น อีกอย่างก็ได้พบปะกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ เช่นทางด้านสาธารณสุข เพราะฉะนั้นความรับผิดชอบก็ย่อมมีมากกว่าเดิม

ส่วนชาวนานอกเขตชลประทาน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมสูงเหมือนเดิม นอกจากนั้นยังช่วยเหลือทำงานที่ทางราชการขอความร่วมมือแต่โดยต้องถูกกระตุ้นหรือสั่ง แต่ถ้าไม่สั่งมากก็มักจะไม่ทำ ตัวอย่างเช่น ให้เขียนป้ายชื่อเจ้าของบ้านแต่ละบ้านแต่ละคุ้ม เพราะถ้ามีคนภายนอกไปเยี่ยมเยียนจะได้รู้ว่าหมู่บ้านนี้กำหนด, ผู้ใหญ่บ้าน, ลูกบ้านมีชื่อว่าอะไร เพื่อสะดวกในการไปหาและจดจำ

สำหรับค่านิยมชาวนาในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทานให้ความสำคัญพอ ๆ กัน การมีชลประทานเข้าไป ไม่มีผลต่อการให้ความสำคัญกับค่านิยมความรับผิดชอบ

การมีน้ำใจเมตตาอารี

ตั้งแต่มีโครงการสูบน้ำเข้าไปเริ่มเปลี่ยนแปลง กล่าวคือจะให้ความช่วยเหลือญาติสนิทเท่านั้น เล็งเห็นประโยชน์ของตนเองเป็นหลักก่อนที่จะคิดถึงผลประโยชน์ของคนอื่น ความโอบอ้อมอารีลดน้อยลง

ส่วนชาวนาในเขตชลประทาน สภาพความเป็นอยู่แต่ก่อนเป็นชนบทอยู่กันอย่างพื้ ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับความเป็นอยู่ไม่ได้เปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้นความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกันจึงปรากฏอยู่เสมอ

ชาวนาในเขตชลประทานให้ความสำคัญกับค่านิยมนี้ต่างกับชาวนานอกเขตชลประทาน ทั้งนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการชลประทานมีผลต่อความแตกต่างนี้

จากที่กล่าวมาทั้งหมด 6 ค่านิยม ของชาวนาในเขตและนอกเขตชลประทานมีความแตกต่างกันโดยมีชลประทานเข้าไป ทำให้ค่านิยมวิถีปฏิบัติในเขตและนอกเขตชลประทานแตกต่างกัน ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4

2. ค่านิยมจุดหมายปลายทางของหมู่บ้านในเขตชลประทาน (บ้านคินคำและบ้านไคร่หุ่น)
 ค่านิยมจุดหมายปลายทางของหมู่บ้านนอกเขตชลประทาน (บ้านกุดรังและบ้านหนองหญ้ามา)

ค่านิยมการช่วยเหลือผู้อื่น

สำหรับค่านิยมนี้ในอดีตจะเป็นรูปที่ช่วยเหลือทุกคนที่เราสามารถช่วยให้เขาพ้นทุกข์ได้ จากการที่มีโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า การช่วยเหลือเริ่มจะลดลง เพราะชาวบ้านบอกว่าจะต้องช่วยตัวเองก่อน จะต้องทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของตนดีก่อน เช่น ทุ่มเทกำลังกายทั้งหมดในการทำงาน เพื่อชีวิตจะได้ประสบความสำเร็จในภายภาคหน้า

ส่วนชาวบ้านนอกเขตชลประทานในปัจจุบันค่านิยมการช่วยเหลือผู้อื่นไม่เปลี่ยนแปลงชาวบ้านยังให้ความช่วยเหลืออยู่เหมือนเดิม เช่น ช่วยเหลือเมื่อยามเจ็บป่วย ช่วยเหลือกันในการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน เพราะชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านยังคงสภาพเดิมไม่เปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้นลักษณะเช่นนี้จึงมีอยู่

ชาวบ้านนอกเขตชลประทานให้ความสำคัญกับค่านิยมนี้ต่างกับชาวบ้านในเขตชลประทานเกิดจากการชลประทานมีผลต่อความแตกต่างนี้

ค่านิยมการมีหลักธรรมและศาสนาเป็นที่พึ่ง

สำหรับค่านิยมนี้ชาวบ้านในเขตและนอกเขตชลประทานให้ความสำคัญพอ ๆ กัน การมีชลประทานเข้าไป ไม่มีผลต่อการให้ความสำคัญกับค่านิยมการมีหลักธรรมทางศาสนา

ค่านิยมความภาคภูมิใจในตัวเอง

ชาวบ้านในเขตชลประทานให้ความสำคัญกับค่านิยมนี้มากกว่าชาวบ้านนอกเขตชลประทาน เพราะในเขตชลประทานมีโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าทำให้ชาวบ้านกระตือรือร้นที่จะทำงานเพื่อสร้างฐานะ สร้างความภาคภูมิใจให้กับครอบครัวและหมู่บ้านของตน

ส่วนชาวบ้านนอกเขตชลประทาน เนื่องจากการประกอบอาชีพต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ถ้าปีไหนฝนไม่ตก ไม่สามารถทำนาได้ ต้องประสบภาวะว่างงาน รายได้ต่ำเนื่องจากไม่สามารถขายผลผลิตได้ เพราะฉะนั้นความภาคภูมิใจของชาวบ้านจึงไม่มีเนื่องจากต้องประสบกับภาวะดังกล่าว

ชาวนานอก เขตชลประทานให้ความสำคัญกับค่านิยมนี้ต่างกับชาวนาในเขตชลประทาน ทั้งนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงกันเกิดจากการชลประทานมีผลต่อความแตกต่างนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ผู้ศึกษาได้เพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์อย่างมากทางด้านวิชาการศึกษาวิจัย และความรู้ทางด้านสังคมวิทยาชนบท โดยเฉพาะด้านวิธีการศึกษาวิจัย นับว่าเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้ศึกษาวิจัยอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นการนำความรู้ในเรื่องของการวิจัยจากชั้นเรียนมาใช้แล้ว ยังเท่ากับเป็นการฝึกให้ผู้ศึกษารู้จักแก้ปัญหาเป็น เพื่อให้การศึกษาด้านนี้กว้างขวางและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ผู้ศึกษาจึงเสนอแนะดังนี้

1. การศึกษาค่านิยมของเกษตรกรควรเป็นสิ่งที่พัฒนาการ ส่งเสริมการ เกษตรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบททุกท่าน จะต้องให้ความสนใจอย่างยิ่งเพื่อจะได้แก้ปัญหากันได้ตรงจุด โดยเฉพาะในเรื่องของการยอมรับไม่ยอมรับนวัตกรรมเทคโนโลยีแผนใหม่ของเกษตรกร หรือการนำเอาระบบการตลาดเข้าไปใช้ นำเอาระบบของสหกรณ์เข้าไปใช้กับเกษตรกร ความล้มเหลวหรือไม่ล้มเหลวที่เกิดขึ้นนั้นค่านิยมของเกษตรกรย่อมจะมีผลกระทบอยู่บ้างไม่น้อย จึงควรมีการศึกษาวิจัยในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวให้กว้างขวางขึ้น ดังเช่น ในการพัฒนาประเทศนั้นไม่ควรละเลย ค่านิยมของเกษตรกรโดยเฉพาะค่านิยมในเรื่อง "ความรับผิดชอบ" ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญน้อยมาก หากเราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยมนี้ได้ การพัฒนาประเทศก็จะเจริญก้าวหน้าไปได้โดยยาก

2. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านมาย่อมแสดงให้เห็นว่า การนำระบบชลประทานเข้าไปใช้ในการพัฒนาการเกษตรในระดับหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรให้ดีขึ้นดังนี้

2.1 ทางด้านเศรษฐกิจ จะมีผลทำให้มีการนำเทคโนโลยี และเทคนิคการผลิตแผนใหม่เข้าไปใช้ในการผลิตทางการเกษตรด้วย ซึ่งได้แก่การใช้ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เลือกลงใช้พันธุ์ การรู้จักวางแผนการผลิต การใช้เครื่องทุ่นแรงและวิชาการเกษตรอื่น ๆ ซึ่งในเขตที่ไม่มีการชลประทานมีโอกาสทำได้น้อย สภาพการณ์เช่นนี้จะทำให้เกษตรกรสามารถดำเนินการประกอบอาชีพเป็นผลสำเร็จ จะทำให้มีความมั่นคง ทางด้านเศรษฐกิจ มีมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่จะมีการ

เปลี่ยนแปลงไปได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมของสภาพสังคมในบริเวณนั้นด้วยว่ามีความพร้อมที่จะรับเอาวิทยาการใหม่ ๆ ได้เร็วหรือช้าเพียงใด เพราะระบบการเกษตรแผนใหม่จะควบคู่กันการมีชลประทานและต้องลงทุนมาก ถ้ามีชลประทานแต่เกษตรยังทำการผลิตแบบเดิมผลที่เกิดขึ้นจะไม่คุ้มกับการลงทุน การพัฒนาการเกษตรหรือการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรก็จะดำเนินไปได้ช้า มีผลทำให้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงช้าด้วย เพราะความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นของคู่กัน

2.2 ทางด้านสังคม การมีระบบชลประทาน (โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า) จะช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมขึ้นในรูปของสถาบันเกษตรกร ทำให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกมีบทบาทในสังคมเพิ่มขึ้นมีการพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดแนวความคิดใหม่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เป็นผลให้การผลิตทางการเกษตรกลายเป็นเกษตรแบบธุรกิจ (Business farm) เกษตรกรเป็นนักเกษตรมากยิ่งขึ้นและทำให้ฐานะทางสังคมของเกษตรกรในด้านอื่น ๆ ได้รับการยอมรับในสังคมมากขึ้นด้วย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันการผลิตคือการผลิตชลประทานก็ยังส่งผลต่อการให้ความสำคัญต่อค่านิยมของชาวบ้านอีกด้วย

ดังจะเห็นได้จากเกษตรกรในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทานที่มีระดับการศึกษาไม่แตกต่างกัน คือส่วนใหญ่มีระดับความรู้ชั้น ป.4 แต่เกษตรกรจะมีทัศนคติและแนวความคิดทางด้านการผลิตทางการเกษตร ความเชื่อโชคลาง-สิ่งไร้เหตุผล แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาระดับเดียวกัน จากผลของการนาระบบการชลประทานไปใช้ จะมีผลทางอ้อมให้เกษตรกรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม โดยเจ้าหน้าที่เข้าไปให้การแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพทำให้เกษตรกรได้รับประสบการณ์และมีทัศนกว้างขวาง เป็นผู้มีความรู้ มีการตัดสินใจเป็นของตนเองอย่างมีเหตุผลมีความกระตือรือร้นและมีความรับผิดชอบต่องานสูง และมีผลทำให้เกษตรกรรู้จักประสานงานกับเพื่อนเกษตรกรด้วย ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ต่างกันเกษตรกรนอกเขตชลประทานซึ่งไม่มีการชลประทานจึงขาดโอกาสต่าง ๆ

3. ด้านวิชาการในสาขาสังคมวิทยาชนบทเกี่ยวกับเรื่องค่านิยมควรที่จะได้มีการศึกษากันอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น และหากเป็นไปได้ นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านค่านิยม น่าจะได้ศึกษาวิจัย และสร้างเครื่องมือวัดค่านิยมในด้านต่าง ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

4. การศึกษาค่านิยมด้วยวิธีสังเกตการณ์ด้วยการมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ ซึ่งข้าพเจ้า

ได้ทำการศึกษาในระยะเวลาสั้น คือสองหมู่บ้านต่อหนึ่งเดือน เพราะฉะนั้นการจะได้ข้อมูลที่ละเอียด
ทุกแง่มุมจึงทำได้ยาก ถ้าต้องการศึกษาด้วยวิธีนี้ ควรจะใช้ระยะเวลาให้มากเพื่อข้อมูลที่ครอบคลุม
มากที่สุด จะมีประโยชน์มากสำหรับคนที่สนใจศึกษาเรื่องนี้อย่างละเอียด